

"Məni tənqidlərin səviyyəsi dəhşətə gətirir"

Ayaz Salayev: "Nə televiziyaya baxıram, nə öz verilişimə"

Artıq bir müddətdir ki, uşaqlığınızın ayrılmaz xatirəsinə çevrilmiş "Retro" verilişi uzun fasilədən sonra yenidən efiyə qayıdıb. Veriliş 2024-cü ilin aprel ayından etibarən "Mədəniyyət" kanalında yenidən yayımlanır.

"Yeni Müsavat"ın əməkdaşı bu və digər məsələlərə bağlı əməkdar incəsənət xadimi, kinorejissor və kinonuşuna Ayaz Salayevlə söhbətlaşib.

- "Retro"-nun yenidən bərpası ideyası necə yaranı? Bu təşəbbüs kimdən gəldi?

- Artıq 74-75-ə yaxın film təqdim etmişəm. Təşəbbüs məsələsinə gəlincə, açıq, bu ideya nə 1983-cü ildə, nə də indi mənim tərəfimdən olmayıb. Məni çağırıblar, mən də gedib iştirak etmişəm. Bu dəfə də dəvət aldım və məmnuniyyətlə razılaşdım. Çünki bu dəfə yalnız Azərbaycan filmləri nümayiş olunurdu və bu mənim üçün də maraqlı idi. Açıqını deyirəm ki, bəzi filmlərə mən də baxmamışdım. Özüm üçün "həm ziyarət, həm də ticarət"dir - baxıram, öyrənirəm. Axı mən Dövlət Film Fondunun direktor müaviniyəm, ayıbdır ki, bəzi filmləri görməyirəm. İndi isə rahatlıqla deyə bilərəm ki, artıq bütün filmləri izləmişəm. Hər film barədə çalışıram elə bir məlumat verim ki, indi qədər həç

kim onu deməmiş olsun.

- "Retro" adətən xarici filmləri təqdim edirdi. İndi isə görürük ki, artıq iki buraxılış ardıcıl olaraq Azərbaycan filmlərinə həsr edilib. Bu dəyişiklik nədən qaynaqlanır? Yerli kinoya dönüş təsadüfdür, yoxsa məqsədlilə seçimdirmi?

- "Mədəniyyət" kanalının rəhbərliyi belə bir qərar qəbul edib, mən də bu təşəbbüsə çox məmnuniyyətlə qarşılaşıram.

- Təbii ki, əvvəlki dövrdən tamaşaçı ilə indiki tamaşaçı arasında böyük fərqlər var. Bugünkü tamaşaçıdan o enerjiyi, o somimiyyəti və istiliyi hiss edə bilərsinizmi? Tamaşaçı ilə emosional bağ dəyişibmi?

- İndiki tamaşaçı, sözün doğrusu, mən görmürəm, duymuram. Çünki özümlə heç vaxt baxmıram. Təsəvvür edin ki, veriliş artıq iki ilə yaxındır yayımlanır, amma bir dəfə də olsun özümlə baxmamışam. Məndə deyəndə ki, kimsə mənim verilişimi bəyənir, çox sevinirəm, hətta bu məni özümlə üçün də çox təccüblü gəlir. Amma yəndə özümlə baxmıram.

- Səbəb nədir? Ümumiyyətlə, televiziya izləmirsiz, yoxsa neçə?

- Televiziya da baxmıram, özümlə də baxmıram. Yalnız onu deyə bilərəm ki, 1983-cü ildən bu günə qədər

43 il keçib, amma bir şey qətiyyənlə dəyişməyib - hər dəfə çəkilişdən əvvəl həyəcan keçirirəm. Və bilirəm ki, əgər həyəcan keçirməsəm, iş alınmayacaq. Bu gün də, təəssüf ki, 43 il keçməsinə baxmayaraq, etiraf edirəm ki, hiss olunur, mən özümlə də görürəm ki, doğma ana dilim mənim ikinci dilimdir, rəsmi dilim deyil. Bu, bu gün də özümlə göstərir.

- Bəzən bu səbəbdən, yəni rusdillilə olmağımıza görə müəyyən tənqidlərə məruz qalırsınız. Bu cür yanaşmalar sizi incidir, yoxsa bunu təbii qəbul edirsiniz?

- İncitməyə qalanda, məni hər şey incidir. Sadəcə, bu tənqidlərin son dərəcə səviyyəsi olmasa məni dəhşətə gətirir. Bu günə qədər müxtəlif təbəqələrdən olan insanlar məni yaxınlaşdırıblar deyiblər ki, "Ayaz müəllim, çox sağ olun, bizim əvəzimizdən siz danışdınız". Bir gün marketdə yaşlı bir fəhlə məni yaxınlaşdı və dedi: "Ayaz müəllim, onlar nə danışır?" Yəni görürəm ki, məni dəstəkləyənlər daha çoxdur. Əslində bu, çox ciddi məsələdir. Söhbət mənəndən gəlmir. Söhbət ondan gedir ki, bu gün tələpəli bir məsələ var: Azərbaycan hansı yolla inkişaf edəcək? Əgər məni tənqid edən insanlar yüksək sə-

viyyəli şəxslər olsaydı, mən onlarla bir dairəvi masa arxasında oturub müzakirə edərdim, bəlkə də fikrimi dəyişərdim.

- Sanki "Yarasa" bədii filmindən sonra siz bədii film çəkməkdən bir qədər çöküldünüz. Bu, doğrudan da belədir, yoxsa, sadəcə, yaradıcı pauza idi?

- Elə olur ki, bir müəllif çox film çəkir, elə də olur ki, yalnız bir film çəkir. Sözün düzü, bunun səbəbini özüm bilmirəm. Siz bununla mənim həyatımın ən vacib sualını verindiz. Səbəblərdən biri bu ola bilər - bu həm də açıq bir etirafdır - mən "Yarasa" filmi çəkəndə onu o qədər çəkmək istəyirdim ki, film yayımlanacaq, ya yayımlanmayacaq, festivallarda olacaq, ya olmayacaq, bunların heç biri mənim üçün önəmli deyildi. Amma "Yarasa" filmi uğurlu festival həyatı yaşadı və bu, məni bir qədər "korladı". Elə belə məni zəncirlədi. Halbuki bundan azad olmaq lazımdır. Çünki insan özümlə təkrar etməməlidir, mütləq sırdan başlamalıdır. Mənim peşəm kinonuşandır və heç vaxt ustadım olmayıb. Baxmayaraq ki, artıq 65 yaşım var, bu gün də ustada ehtiyacım var ki, yanımda müdrik bir adam olsun və mənə məsləhətlər versin. Təəssüf ki, Azərbaycanda bu cür insanları heç vaxt tapa bilməmişəm. Beləliklə, səbəblərdən biri də budur. Amma çalışacağam ki, yenidən sıfırdan başlayım.

- Yeni yeni film olacağı mı?

- Bəli, bir ideya var, üzərində işləyirəm.

- Mövzu gizlidirmi?

- Gizli demək olmaz. "Yarasa" filmi çəkəndə onun ideyası məndə çoxdan var idi. Daha sonra torpaqlarımız işğal olundu və mən sənədli layihələr həyata keçirdim. Vətən müharibəsindən əvvəl Qərbi Azərbaycan mövzusunda sənədli salnamə çəkmişdim, onun premiyasını keçirmək istəyirdim. Yəni bu mövzudan kənara çıxa bilmirdim. İndi isə yeni bir ideyam var və bu, sırf psixoloji bir film olacaq. Artıq özüm üçün siyasət mövzusunı bağlamışam. Qarabağ mövzusunda xeyli sənədli filmlər çəkmişəm layihələr hazırlamışam. Lakin artıq bu mövzuya nöqtə qoymuşam. Torpaqlarımız geri qayıtdı, mən də çiyiməndən bu yükü götürdüm və indi xalis psixoloji məhəbbət hekayəsi üzərində

də film çəkəcəyəm.

- Qarabağ mövzusunda söz düşmüşkən, bu mövzu Azərbaycan üçün həm son dərəcə ağır, həm də qürurvericidir. Buna baxmayaraq, hələ də Qarabağ haqqında beynəlxalq səviyyədə səslənən sanballı, təsirli bir bədii film yoxdur. Sizcə, bunun əsas səbəbi nədir?

- Açıq desəm, bu mövzuya biganəlik olmalıdır. Amma çox təəssüf ki, sənət adamları arasında bununla bağlı ciddi bir biganəlik gördürəm. Təkcə kinoda yox. Yaxşı, film yoxdur, bəs şeir, roman, opera, simfoniya hani? Heç nə yoxdur, biganəlik var. 1991-ci ildən 34 il keçib, amma bu gün yeni Tahir Salahovlar, Müslüm Maqomayevlər, Zeynəb Xanlarovalar, Anarlar, Qararayevlər, Səltar Bahlulzadələr yetişmir. Niyə belədir?

- Bəli, anladım ki, "Retro"-da artıq yalnız yerli filmlər nümayiş olunacaq. Bos siz özümlə verilişdə hansı xarici və Azərbaycan filmlərini təqdim etmək istərdiniz?

- Bəli, hələlik Azərbaycan filmləri nümayiş olunmur. Amma ola bilsin ki, gələcək planlarda xarici filmlər də yer alsın. Mən istərdim ki, bütün Azərbaycan filmlərini təqdim edim, onlar haqqında danışım.

Azərbaycan filmlərindən birini artıq bir dəfə təqdim etmişəm, amma bu il onun 90 illiyidir və ikinci dəfə də təqdim etmək istəyirəm. Söhbət 1936-cı ildə çəkilmiş "Mavi dənizin sahilində" filmindən gedir. Bu film dünya kinosunun klassik irsinə birmənalı şəkildə daxildir. Britaniyanın ən nüfuzlu jurnallarından biri olan "Sight & Sound" jurnalı onu dünya kinosunun ən görkəmli əsərləri siyahısına daxil edib və dünya kinosunun 10 ən gözəl filmi sırasında göstərib. Həmçinin Samad Mərdanovun geniş ictimaiyyət tərəfindən sevilən filmlər ayırdır, əsl sənət əsəri olan filmlər isə çox zaman tanınmır. Məsələn, "Mavi dənizin sahilində" filmi bütün dünya taniyir, amma biz özümlə tanımırıq. Səməd Mərdanovun "Kəndlilər" filmi də əsl sənət əsəridir, rus dilində çəkilib, bir neçə novelladan ibarətdir, kinonun incisidir. Amma taniyan yoxdur. "Almaz" və "Dəcal dəstə" filmləri də çox gözəl filmlərdir. Onları da təqdim etmək istərdim və onlar Azərbaycan dilinə tərcümə olunacaq.

Ü. Xəlida GƏRAY,
"Yeni Müsavat"